

SVE ČEŠĆE INTERVENCIJE DRŽAVE U ENERGETSKOM SEKTORU

KRIZA MODELA

MINISTARSKI SASTANAK EZ

BRISEL – Udruženje evropske elektroenergetske privrede, EURELECTRIC, zajedno sa 53. evropske kompanije iz raznih sektora privrede i udruženjima investitora, pozvali su Evropsku komisiju da do kraja godine usvoji predlog legislative o strukturalnoj reformi EU šeme trgovine emisijama ugljendioksida (ETS). „Jasna cena ugljenika i dugoročna predvidivost su od ključnog značaja za vođenje investicione politike i za rast“, stoji u otvorenom pismu predsedniku EK Jose-u Barroso-u, objavljenom 25. oktobra. www.eurelectric.org

LONDON - "EU model liberalizovanog energetskeg tržišta propada, dok je britanski model privatizacije i liberalizacije, koji je skicirao taj put pred potpunim kolapsom pošto je izgubio i najmanji trag podrške javnosti koju je nekada imao", izjavio je vodeći tamošnji energetskeg konsultant Paul Hunt. Povod za tu ocenu je najava premijera Davida Camerona da će Vlada (a ne energetskeg regulator Ofgem), preko Kancelarije za pošteno trgovanje, izvršiti proveru situaciju sa konkurencijom na maloprodajnom tržištu energenata, što su kompanije u prvim reagovanjima okarakterisale kao novo uplitanje države u regulisanje energetskeg tržišta. Hunt navodi da na britanskom gasnom i elektroenergetskeg tržištu nema prave konkurencije, jer je 90% prostora podelilo šest velikih snabdevača, dok, s druge strane, oni mogu da zloupotrebljavajući svoju veličinu zaprete povlačenjem sa tržišta, ako se pojača političkeg pritisak. *The Guardian*

1

BRISEL – Grupacija Zelenih partija u Evropskom parlamentu zatražila je od predsednika Evropske komisije da interveniše povodom „manipulacije“ kojom je evropskeg komesar za energiju Guenther Oettinger u jednom izveštaju navodno pokušao da prikrije prave obim godišnje državne pomoći proizvodnje energije iz

fosilnih (40 milijardi evra) i nuklearnih (35 mlrd.€) goriva, ostavljajući samo podatak o visini podrške obnovljivim izvorima od 30 milijardi evra godišnje. Do originalnog zvaničnog dokumenta, sa punim iznosima državnih subvencija energetskeg sektoru, došao je prošle nedelje nemački dnevnik Süddeutsche Zeitung koji pretpostavlja da je subvencije fosilnim i nuklearnim sektorima

naknadno precrtao lično Oettinger. Predstavnik Zelenih u Evropskom parlamentu, Claude Turmes, ocenio je „da će ova manipulacija potpuno podriti kredibilitet rada Evropske komisije u oblasti energije, pa traži od Hosea Barbosa da interveniše i obelodani prave iznose državne podrške proizvodnje energije iz fosilnih i nuklearnih izvora, prenosi 24. oktobra *Ecologist*.

PARIZ - Nemačka i Francuska trebalo bi da razmotre mogućnost stvaranja zajedničkog tržišta rezervnih

kapaciteta za proizvodnju električne energije kako bi se smanjili pritisci koje izazivaju fluktuacije u proizvodnji iz obnovljivih izvora i sve starija infrastruktura, kazao je u utorak čelnik nemačkog energetskog diva E.ON-a Johannes Teyssen. Takav sistem podrazumevao bi da se elektro-energetskim kompanijama plaća i dostupnost njihovih proizvodnih kapaciteta u periodima najveće potražnje, a ne samo proizvedena struja, rekao je on i dodao da bi se naknadno i ostale evropske zemlje mogle priključiti tom okviru. "Potrebna nam je reforma evropskog tržišta električne energije. Smatram da bi

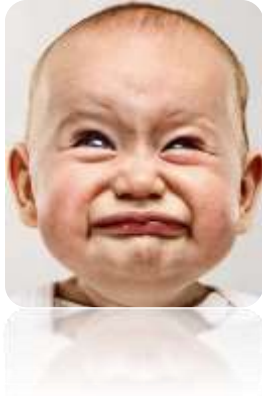
tržišta kapaciteta i tržište dozvolama za emisije (ETS) mogle biti dve najbliže polazne tačke", zaključio je čelnik E.ON-a u govoru na jednoj energetskoj konferenciji u Parizu. Evropska komisija upozorila je, međutim, u nacrtu smernica, u koji je u ponedeljak imao uvid **Reuters**, da bi novac poreskih obveznika trebalo da bude korišćen samo u krajnjoj nuždi, i to za pomoć posrnulim elektro-energetskim kompanijama da održe rezervne kapacitete za električnu energiju.

2

BRISEL - Prva pravila rada koja se odnose na mehanizme raspodele kapaciteta za prirodni gas postaće obavezujuća za sve zemlje EU, od 4. Novembra, zvanično je 23. oktobra objavila na svom veb-sajtu Evropska komisija. Pravila sadrže obavezu operatera transportnih gasovodnih sistema (OTS) da počnu sa ponudom standardizovanih proizvoda koji u sebi sadrže kapacitete oba OTS na granici između dva transportna sistema putem aukcija na zajedničkoj online platformi za zakup kapaciteta. Primena pravila počinje 1. novembra 2015. godine, ali su OTS-ovi već počeli da ga implementiraju, prvenstveno putem online platforme za zakup kapaciteta PRISMA.

PRISMA je počela sa radom u aprilu i već je koriste najveći OTS-ovi iz Austrije, Belgije, Danske, Nemačke, Francuske, Italije i Holandije, dok britanska Nacionalna mreža planira da se pridruži platformi od početka 2014. Pravilo kaže da "svi kapaciteti moraju da budu raspodeljeni u najkraćem roku i zabranjuje produžavanje važenja postojećih ugovora (po njihovom isteku) o zakupu kapaciteta na granici između dva transportna sistema samo sa jednim OTS-om. Cilj pravila je da prebaci trgovanje prirodnim gasom sa nacionalnih granica na gasna čvorišta koja se nalaze između ulaza i izlaza sa transportnog sistema, da poveća likvidnost trgovanja prirodnim gasom na gasnim čvorištima i da sruši prepreke za trgovinu prirodnim gasom koje postoje na granicama. Ovo je prvo pravilo koje će postati obavezujuće u okviru procesa uspostavljenog Trećim EU paketom reformi energetskog tržišta iz 2009., prenosi **Platts**.

BUKUREŠT - Rumunski predsednik Trajan Basesku rekao je da će „bez sumnje, Gasprom biti dobitnik ako Rumunija ne bude mogla da eksploatiše gas u Crnom moru, ili škriljni gas“ – jer Rumunija onda ne bi postala izvoznik dela prirodnog gasa za jedan deo sadašnjeg tržišta ruske kompanije. Basesku je ovim argumentom kritikovao na domaćoj B1 TV višednevne proteste zbog kojih je na istoku zemlje američki Chevron minule nedelje zamrznuo poslove istraživanja ležišta gasnih škriljaca. Osvrćući se na prošlonedeljne proteste, Basesku je u istom programu pozvao žandarmeriju i policiju da ubuduće „bez ustezanja“ preduzmu sva ovlašćenja tamo gde se krši zakon jer „ne možemo zbog 300, 100 ili 1.000 ljudi blokirati zemlju od 22 miliona“. *Natural Gas Europe*

POSLOVI

3

LONDON - Francuski energetski gigant EDF najavio je u ponedeljak gradnju dva nuklearna nova evropska reaktora EPR u NE Hinkley Point C na jugozapadu Engleske, pošto mu je vlada u Londonu posle višemesečnih pregovora garantovala stabilne otkupne cene struje za period od 35 godina. Britanski premijer David Cameron je, posle potpisivanja ugovora, rekao da ovaj projekat vredan 16 milijardi funti (23 mlrd.\$) otvara i 25.000 novih radnih mesta, navodi se u press saopštenju EDF-a. Francuska grupacija je, međutim, navela da gradnja reaktora u NE Hinkley neće početi dok EU ne odobri ovaj posao, što – kako prenose *britanski mediji* – može potrajati do godinu dana. Grupacija takođe priprema predlog za još dva EPR i NE Sizewell C na istoku Britanije. Ukoliko i taj projekat bude dogovoren, garantovana otkupna cena električne energije proizvedene iz novih reaktora ostaće na 89,5 funti (105,5€) za megavat-čas; u suprotnom cena će biti 92.5 funte/MWh (109,1€), saopštio je EDF. Francuska kompanija procenjuje da će novi nuklearni program donositi do 2026-30. britanskim domaćinstvima uštedu od 74 funte na godišnjem računu za električnu energiju, po sadašnjim cenama. Ugovor predviđa da EDF u projektu ima udeo od 45 do 50 odsto, a francuski proizvođač reaktora Areva 10%, dok bi kineski partneri u poslu CGN i CNNC bili vlasnici 30 do 40 odsto.

BRISEL - Evropska komisija bi mogla dovesti u pitanje usklađenost odredbi ugovora vlade u Londonu sa EDF-om o gradnji novih nuklearnih reaktora u Britaniji, posebno garantovane otkupne cene električne energije, u visini gotovo dvostruko iznad sadašnje cene struje na berzi, piše *AFP*. Portparol EU komesara za konkurenciju Hoakina Almunije rekao je da je on u kontaktu sa Londonom, ali da još nije primio formalno obaveštenje o planovima državne pomoći tom projektu. Portparol Antoan Kolombani je međutim rekao da EU ne namerava da pravi zbrku u svojoj energetskoj politici, koja odobrava državnu pomoć obnovljivim izvorima, dok „prema nuklearnoj energiji Komisija ima neutralan stav“.

ATINA – Na hiljade grčkih domaćinstava ostalo je bez električne energije, jer im je tamošnja distribucija ukinula snabdevanje zbog neplaćenih računa. Iako je cena električne energije u toj zemlji ispod EU proseka, sve više Grka nije u stanju da podmiruje račun, jer on dostiže četvorocifreni iznos pošto se tim putem, osim utrošene struje, plaća i javna TV, opštinski porezi, kao i specijalni porezi na imovinu, uvedeni tokom ekonomske krize, pišu nemačke novine **Süddeutsche Zeitung**. Visina neplaćenih računa premašila je milijardu evra. Povod za tekst je fenomen koji list naslovljava „Piratima električne energije“ – pokret građanske inicijative koji mimo zakona ponovo povezuje na mrežu najsiromašnija domaćinstva u toj zemlji. Članovi „inicijative“, većinom drugih, a ne električarskih profesija, na ovaj način su obnovili snabdevanje strujom u oko 3.500 najsiromašnijih domova širom Grčke.

4

VARŠAVA - Najveća poljska energetska firma PGE zainteresirana je da od švedske kompanije Vattenfall kupi tri njene elektrane na uglj u Nemačkoj ukupne snage 6.500 MW. Vattenfall planira podelu svojih poslova na dva segmenta: jedan za nordijsko i drugi za tržište kontinentalne Evrope i Veliku Britaniju pa već nekoliko godina prodaje elektrane na koje više ne računa. Tako je PGE već 2011. godine kupio od Vattenfalla njegove termoelektrane u Varšavi. Sada bi, prema nekim informacijama, PGE bio zainteresiran za TE na uglj u Nemačkoj blizu poljske granice: TE Jänschwalde od 3.000 MW, TE Schwarze Pumpe od 1.600 MW i TE Boxberg od 1.900 MW. S obzirom da Poljska ima velike rezerve lignita, rad tih elektrana bi za PGE mogao biti finansijski isplativ. **Warsaw Business Journal**

BRISEL - Prva faza projekta polaganja najdubljeg podmorskog dalekovoda na svetu mogla bi biti završena do 2017. godine. Nova interkonekcija biće položena po dnu Sredozemnog mora na do 2.200 m dubine. Kabl dug 1.519 km prenosio bi električnu energiju iz Izraela, preko Kipra, Krita i kopnenog jela Grčke, do evropskih energetskih mreža. Evropska unija je projekat EuroAsia Interconnector vredan 3,5 mlrd. evra stavila na listu 250 projekata od zajedničkog interesa (PCI). **ANSA**

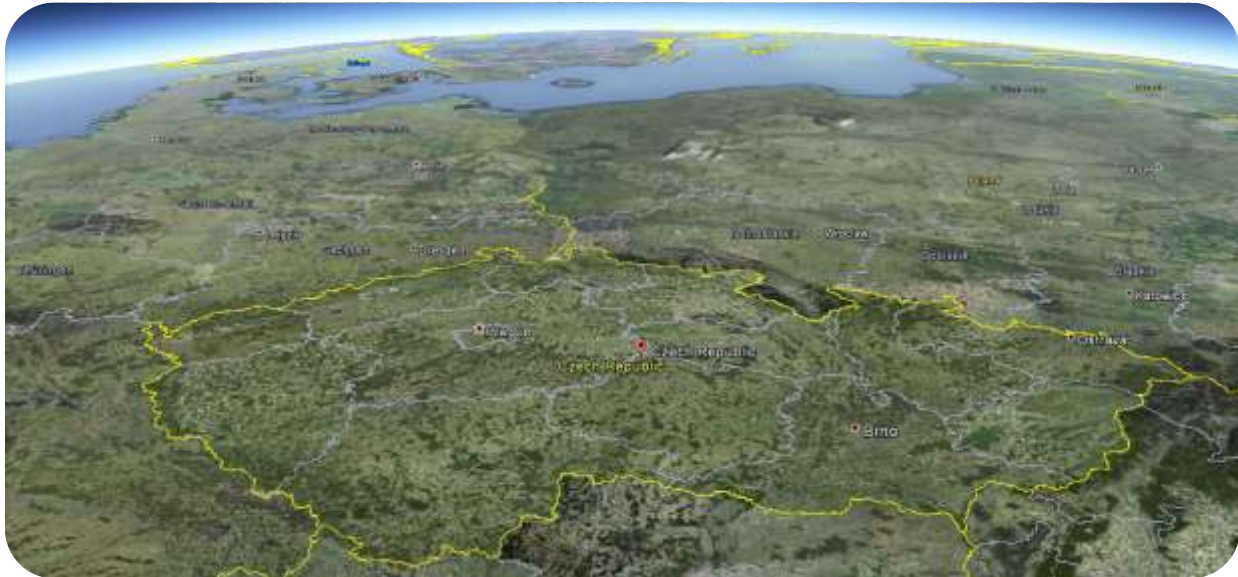

MADRID – Španska kompanija Iberdrola objavila je pad neto profita od 3% u prvih devet meseci ove godine, što je pripisala regulatornim promenama i slaboj potrošnji. Neto dobit do 30. septembra pala je na 2,27 milijardi evra, sa 2,34 mlrd.€ u istom periodu 2012. kao posledica regulatorne politike sprečavanja prebrzog rasta cena električne energije u Španiji. U julu, vlada u Madridu je usvojila mere kojima su smanjene naknade za prenos i distribuciju električne energije, plaćanja za održavanje rezervnih gasnih kapaciteta na stand-by režimu i subvenija za obnovljive izvore energije. Cilj španskog energetskeg regulatora je da zadrži troškove rada domaćeg elektroenergetskog sistema u liniji sa prihodima koje ostvaruje od prodaje struje potrošačima. Taj sistem je stvarao deficite tokom više od deset poslednjih godina, prenosi **Energia.gr**.

OBNOVLJIVI IZVORI ENERGIJE - OIE

PRAG – Češki energetske regulator (ERO) kupuje satelitske fotografije od američke vojske preko kojih otkriva prevare u oblasti solarne energije, koje godišnje donose pojedinim kompanijama do sedam milijardi kruna (376 miliona dolara) nezakonite zarade, saopštio je u petak portparol regulatora. ERO putem tih fotografija želi da utvrdi da li su pojedini proizvođači iz ovog sektora OIE prijavili lažno da su njihovi solarni sistemi bili priključeni na mrežu pre određenih krajnjih rokova do kada su se isplaćivale veće subvencije.

5

Istraga se generalno usmerava na period pred kraj 2010. kada su operateri solarnih elektrana žurili da završe gradnju svojih sistema kako bi se kvalifikovali za veće subvencije koje su stupale na snagu sa početkom 2011. Od 220 proverenih solarnih sistema, koje su dobile oko 7 mlrd. kruna subvencija u godini, ERO je utvrdio prevare kod 85 odsto njih. **Reuters**

REGION JUGOISTOČNE EVROPE

PODGORICA - Konačna odluka o Transjadranskom gasovodu (TAP) kojim će se transportovati gas iz Azerbajdžana, biće donesena verovatno 17. decembra ove godine, izjavio je crnogorski ministar privrede Vladimir Kavarić. On je rekao da Crna Gora želi da "TAP dobije svoj logičan nastavak u Jadransko-jonskom gasovodu, koji bi prošao preko Albanije, Crne Gore i BiH i završio se u blizini Splita". Dodao je da međunarodna konsultantska firma Cowi radi studiju izvodljivosti koja bi trebalo predložiti trasu gasovoda kroz Crnu Goru, piše **Pobjeda**.

6

SARAJEVO - Studijom izvodljivosti predviđeno je da Jadransko-jonski gasovod ne ide teritorijom BiH, izjavio je ministar spoljne trgovine i ekonomskih odnosa BiH Mirko Šarović. On kaže da je bio iznenađen kada je na nedavnoj prezentaciji studije u Zagrebu video da je planirano da krak gasovoda koji kreće iz Kaspijskog mora zaobilazi BiH. „Na moje pitanje zašto je gasovod zaobišao BiH, dobio sam odgovor da je Studijom takav pravac predviđen radi zaštite okoline u delti reke Neretve“, rekao je Šarović odgovarajući na pitanja poslanika i delegata u Parlamentu u Sarajevu. On je ocenio da je reč o velikoj šteti za BiH. **Srna**

ZAGREB - Kompanija Spectrum je organizovala konferenciju u Londonu na kojoj je prezentirala petinu podataka dobijenih snimanjem naftnog i gasnog potencijala Jadrana. Exxon Mobil je potpisao predugovor za preuzimanje podataka za čitav Jadran, dok su Total, ENI i Marathon Oil potpisali predugovore za deo podataka, s otvorenom opcijom da kupe još', rekao je ministar privrede Hrvatske Vrdoljak za novembarsko izdanje časopisa Banka, naglasivši da je još pedesetak kompanija pokazalo velik interes za istraživanje ugljikovodika u Jadrano. **lcapital**

BEOGRAD - Ministarski savet Energetske zajednice (EZ), usvojio je 24. oktobra u Beogradu listu od 35 projekata od interesa za EZ (PECI), kao i odluku o produžetku trajanja Ugovora o EZ za period od deset godina. PECI obuhvataju 14 projekata iz oblasti proizvodnje električne energije, devet iz infrastrukture za električnu energiju, gasna infrastruktura obuhvata deset a naftna dva projekta. Projekti će dobiti investicione podsticaje, a imaće i poboljšane regulatorne uslove. Ministarski savet je potvrdio važnost usvajanja i primene "Trećeg energetskeg paketa" i doneo dve važne odluke u cilju daljeg ograničavanja emisija iz elektrana sa velikim ložištima. Ministri su odlučili da se produži trajanje Ugovora o EZ za period

Sastanku je predsedavala ministarka energije Zorana Mihajlović, uz učešće EU komesara za energiju Gintera Etingera i direktora sekretarijata EZ Janeza Kopača. Foto Tanjug

od deset godina. Formirali su Radnu grupu zaduženu za procenu nedostataka sadašnjeg Ugovora i predloge za poboljšanje. Bivši predsednik Evropskog parlamenta i premijer Poljske, Jerzy Buzek imenovan je za njenog predsednika. Grupa će svoj izveštaj predstaviti na Ministarskom savetu u jesen 2014. Ministri su ponovo istakli da je kompetentnost regulatora najvažnija u u promociji novih ulaganja. Istaknuta je i potreba da regulatorni okviri obezbede stabilna, predvidiva, javna i nediskriminatorska pravila i ubrzaju procedure kako bi se privukla ulaganja. Ministarski savet je izrazio zabrinutost zbog nedostatka progressa u otvaranju tržišta i slabe regionalne integracije. Ministarski savet je pozdravio prijavu Gruzije da postane punopravni kandidat EZ. U prvom slučaju rešavanja spora pred Savetom ministara, ministri su konstatovali da je Bosna i Hercegovina svojim propisima u sektoru gasa prekršila zakon EZ. Ministri su zatražili od BiH da ispravi kršenja najkasnije do juna 2014. i upozorili da će se nečinjenje smatrati ozbiljnim kršenjem Ugovora o EZ. Ministri su tražili od Sekretarijata da pokrene postupak protiv BiH, kao što je predviđeno u Ugovoru. Ukrajinski ministar energije i uglja Eduard Stavytsky obavestio je ministre o prioritetima predsedavanja ove zemlje EZ u 2014.: pripremanje predloga o izmeni Ugovora o EZ, jačanje evropske energetske sigurnosti i bezbednosti kroz funkcionisanje gasnog tržišta u obrnutom smeru na granici Ukrajine i EU, i stvaranje Istočno-evropskog gasnog čvorišta (East European Gas Hub) čiju će osnovu činiti ukrajinska gasna skladišta, razvoj propisa i privlačenje ulaganja da bi se sproveli PECI projekti.